

מדינת ישראל**משרד החינוך**

סוג בחינה : בגרות

מועד הבחינה : חורף מאוחר תשפ"א, 2021

מספר שאלון : 038182

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה : שעה וחצי
- ב. במבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שלושה חלקים, ובהם שבעה נושאים.
- חלק ראשון – (4×12) – 48 נקודות
- חלק שני – (2×19) – 38 נקודות
- חלק שלישי – (1×14) – 14 נקודות
- סך הכול - 100 נקודות
- עליך לענות על ארבעה נושאים על פי ההוראות בשאלון.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין
- ד. הוראות מיוחדות : כתוב תשובות קצרות ובהירות. בסס את דבריך על המקורות שלמדת.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם מחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנים ונבחנות כאחד.

בהצלחה!

הערה: סדר הנושאים אינו זהה לסדר הפרקים בספר הלימוד.
שים לב לכותרות הנושאים בבחינה.

השאלות

חלק ראשון (48 נקודות)

בחלק זה ארבעה נושאים, עליך לבחור בשני נושאים.
בכל נושא שבחרת ענה על שתי שאלות (לכל שאלה – 12 נקודות).

הנושא: אדם מחפש את עצמו

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתיים מן השאלות 1 - 3.

1. א. הרב הלל צייטלין, "על גבול שני עולמות", עמ' 41 – 42
כך כתב הרב הלל צייטלין בספרו בין שני עולמות: אין לך יום, שבו לא תביע הנשמה אמר. אין לך יום, שבו לא תמצא החרטה מקום בלבך של אדם, אף על פי שאיננו מתכונן לכך כלל. אין לך שעה, שבה לא יעבר בו איזה הרהור תשובה, ולו גם קל, ולו גם כרפרוף שאינו נתפס כלל.
(1) הסבירו את הקטע המצוטט.
(2) תארו את התגובה של האדם לחרטה על פי הרב צייטלין.
(6 נקודות)
- ב. הרב שמשון רפאל הירש, פירוש לספר בראשית ג', י"ט.
(1) מהי העמדה של הרש"ר הירש כלפי חטא אדם הראשון?
(2) הסבירו איזו אחריות מוטלת על האדם על פי גישתם של שני ההוגים ביחס לתיקון החטא.
(6 נקודות)

2. א. הרב אליהו דסלר, מכתב מאלוהיו, חלק א', עמ' 32 – 33, 37.
"לכל אדם יש ניצוץ כוח הנתינה...שאלמלא כן היה העולם חרב." הסבירו מדוע היה העולם נחרב בלא ניצוץ זה באדם?
(6 נקודות)

- ב. ויקטור פרנקל, האדם מחפש משמעות
"רצוני העז לכתוב מחדש כתב יד זה [חיבור שהיה מוכן לפרסום לפני כניסת פרנקל לאושוויץ ולא פורסם] הוא שסייעני לעמוד בתלאות המחנה"
(1) הסבירו כיצד דבריו אלה של פרנקל מבטאים את שיטתו בנוגע למשמעות החיים.
(2) לדעתך, מדוע חיפושי האדם אחרי פשר וערכים עלולים לעורר מתיחות פנימית?
(6 נקודות)

\המשך בעמוד הבא\

3. א. הרב אשכנזי, ("מניטור"), **שבת לה'**

מהו תפקידו של האדם בעול על פי "מניטור"?

(6 נקודות)

ב. רמב"ם, **הקדמה לפירוש המשנה**; רמח"ל, **מסילת ישרים**; הראי"ה קוק, **מוסר אביך**; הרב

דסלר, **מכתב מאלוהו**

בספר "אמונה וגאולה" מוצגות תפיסות שונות של ההוגים: רמב"ם, רמח"ל, הראי"ה קוק והרב

דסלר, בעניין משמעות החיים.

לפניך ארבעה תיאורים של דמויות. קבע בנוגע לכל אחת מהן לאיזו מבין התפיסות של ההוגים היא

מתאימה.

(1) אדם שעובד בשלמות וביסודיות בגינה שלו.

(2) הרב אריה לוי, שהיה "רב האסירים" והתפרסם במידת החסד שלו ובנתינתו לזולת.

(3) אדם שמוותר על הנאות חומריות ומקדיש את חייו ללמידה רוחנית ולעניינים שכליים.

(4) שליח חב"ד שעוסק בקירוב יהודים לתורה ומצוות.

(6 נקודות)

הנושא: אמונה ומידות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתיים מן השאלות 4 – 6.

4. א. הרב קוק, מאמר הדור

כך כותב הרב במאמר הדור: הַתְּחִיָּה שֶׁל "הַשְׁבֵּת לֵב אֲבוֹת אֶל בְּנִים וְלֵב בְּנִים אֶל אֲבוֹתָם" אי-אֶפְשָׁר לִהְיוֹת כִּי אִם דְּוָקָא עַל יְדֵי אֲוִירָא דְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. כְּהֶטֶבָה הַמוֹסָרִית שֶׁל הַיָּחִיד, כֵּן שֶׁל הַכָּלָל כֻּלּוֹ הִיא נִכְלָלֶת בְּשֵׁתִי הַמְדַּרְגּוֹת הַיְדוּעוֹת שֶׁל הַיֵּשֶׁר וְהַכּוֹבֵשׁ.

(1) הסבר מהי דרך הישר ומהי דרך הכובש.

(2) מה היתרון של דרך הישר על פי הרב קוק?

(6 נקודות)

ב. האדמו"ר מפיאסצנה, חובות התלמידים

(1) לפי האדמו"ר מפיאסצנה, כיצד צריך המחנך לכוון את תלמידיו. האם דעה זו מתאימה לדרך הישר או לדרך הכובש?

(2) כמדריך בתנועת נוער, כיצד עליך להתמודד עם חניך עקשן או כעסן לפי הרב קוק והאדמו"ר מפיאסצנה?

(6 נקודות)

5. א. הרב דסלר, מכתב מאליהו

(1) מה נהג הרב דסלר לומר לזוגות במעמד החופה?

(2) לדעתך, מדוע בחר הרב דסלר לומר את דבריו דווקא במעמד זה?

(6 נקודות)

ב. אריך פרום, אומנות האהבה

(1) "אלוקים מסביר ליונה הנביא שעיקר האהבה הוא עמל [...] אדם אוהב מה שהוא עמל בו, ואדם עמל בדבר שהוא אוהבו".

הסבר דברים אלה.

(2) על פי אריך פרום, איזה פיתרון מעשי היית מציע לחבר שאומר כי אינו אוהב להתפלל? פרט את תשובתך.

(6 נקודות)

6. א. רמב"ם, שמונה פרקים

"והמשל בזה שלושה מקומות חשוכים"

(1) כתוב את המשל הזה.

(2) הסבר את הנמשל, ואת הקשר שלו לדברי רמב"ם: "ואמנם ייאמר על הכל 'ניזון' בשיתוף השם לבד".

(6 נקודות)

ב. הרב נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב), העמק דבר

"וזה היה שבח האבות... שהיו ישרים"

על פי הנצי"ב, מדוע נקראו האבות "ישרים"?

(6 נקודות)

הנושא: אמונה בשעת משבר

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתיים מן השאלות 7 – 9.

7. א. הרב עוזיאל, הגיוני עוזיאל

ויש להוסיף עוד לדעתי כי סיפור העקידה לא בא רק ללמד, אלא גם לצרף את הנשמה הישראלית מפסולת נשמתם של תרח אבי אברהם ואבי שרה אשתו. להאציל נשמה טהורה וצרופה לבניו אחריו העתידים לעמוד בהר סיני ולטעת בהם עוז וגבורה לעמוד בניסיונות קשים ועצומים בלי כל היסוסים, ובלי כל חישובים ושיקולים אלא לגשת אליהם בעוז וגבורה מתוך שמחה של אהבה.

(1) הסבר את הקטע המצוטט

(2) הבא דוגמא מההיסטוריה של עם ישראל או מחייך האישיים בה רואים כי יהודים אכן ניגשו לייסורים בדרך אותה מתאר הרב עוזיאל.

(6 נקודות)

ב. תלמוד בבלי, מסכת ברכות

תאר כיצד התייחס ר' עקיבא לניסיון בו עמד?

(6 נקודות)

8. א. ריה"ל, ספר הכוזרי

"יומי שנתיישוב כל זה בדעתו יגיע למדרגה המסופרת על 'נחום איש גז' אשר על כל צרה שהייתה באה עליו היה אומר [...] "

(1) מה היה "נחום איש גז" אומר על כל צרה שהייתה באה עליו?

(2) על פי ריה"ל, הסבר כיצד אפשר להגיע למדרגה של 'נחום איש גז'?

(6 נקודות)

ב. הרמב"ם מורה נבוכים

(1) מהי הדרך אותה מציע הרמב"ם להתמודדות בשעת משבר?

(2) איזו מן הדרכים שימושית יותר עבורך, הסבר מדוע.

(6 נקודות)

9. א. (1) בראשית ל"ב: "ויירא יעקב מאוד".

כיצד מסביר האברבנאל את הפחד של יעקב, והרי הוא אדם מאמין?

(2) כיצד מסביר הרב ברקוביץ' את העובדה שגם אנשים מאמינים שואלים שאלות?

(6 נקודות)

ב. כך כתבה רות גלסברג-גולד, ילדה ניצולת שואה בספרה אתמולים אבודים: שאלתי את אלוקים: למה אנחנו הילדים? למה אני? גדלתי בבית ספוג דת והאמנתי באלוהים. האמנתי בטוב ליבם של בני האדם ביופי בידידות ובחרות. מה גרם לשינוי הזה שהפך על פיו את העולם של ילדותי הרצוף הנאות ומכאובים פשוטים?

מה היית עונה לה, על פי מה שלמדת בפרק זה?

(6 נקודות)

הנושא: גאולה וימות המשיח

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתיים מן השאלות 10 – 12.

10. א. הרב עוזיאל, הגיוני עוזיאל

"והאמונה הישראלית, האמונה ביחידו של עולם ויוצר האדם ובהשגחתו הגלויה והמסתורית על עלילות האדם ומחשבותיו, מחייבת את האדם ואת הלאום להכיר מתוך מדע מבורר בלאומיותו ותעודתו [...] תעודה זו היא עיקר גאוותה של היהדות, היא גאוותה והיא נשמת חייה."

(1) הסבר את הקטע המצוטט

(2) מה ייחודי בלאומיות של עם ישראל, על פי הרב עוזיאל?

(6 נקודות)

ב. רותק'ה ליבליך הי"ד, נערה מגטו אנדריכוב שנרצחה באושוויץ כתבה ביומנה: "אני יהודייה בשר ודם, יהודייה לאומית. אני מרגישה חזק את השתייכותי לעמי [...] האם עלי לא להיות גאה בהשתייכותי לעם היהודי הנצחי הזה? [...] כי רוחו של העם הייתה איתנה ועמידה יותר מאסונות וממפללות. כי בהיבט המוסרי והפיזי היה חזק בהרבה מעמים אחרים, והבסיס עליו מושתת כוחו של עם הינו משענת האמונה, עצומה תמידית ואיתנה [...]"

האם הרב עוזיאל היה מסכים עם רותק'ה? הסבר את דבריך.

(6 נקודות)

11. א. רמב"ן, פירוש לספר דברים

"כִּי בַיָּמֵי הַמְּשִׁיחַ לֹא יִהְיֶה בָּאָדָם חֶפֶץ אֲבָל יַעֲשֶׂה בְּטַבְעוֹ הַמַּעֲשֶׂה הָרָאוּי, וְלִפְיָכֶּךָ אֵין בָּהֶם לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה, כִּי הַזְכוּת וְהַחוֹבָה, תְּלוּיִים בַּחֶפֶץ".

הסבר את דברי רמב"ן אלה.

(6 נקודות)

ב. הרב חרל"פ, ממעיני הישועה

(1) הרב חרל"פ כותב: "אִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט מֵהַצְרֹת וְהַיָּגוֹנוֹת שֶׁבְּעֶקֶבָתָא דְּמִשְׁיחָא זֹלַת עַל יְדֵי צַפִּית יִשְׁוּעָה".

כיצד הציפייה לישועה מסייעת לאדם לעמוד בייסורים ובניסיונות בעקבתא דמשיחא?

(2) איך יכול אדם להגיע לציפיה לישועה על פי הרב חרל"פ?

(6 נקודות)

12. א. הרב משה כלפון, גאולת משה

(1) על פי הרב משה כלפון, יש שתי קבוצות החלוקות בדעותיהן על האופן בו יש להביא את הגאולה.

כתוב את הדעה של כל אחת משתי קבוצות אלה.

(2) "לפי דעתי רחוק מאוד שתהא תנועה זאת תנועה גשמית, ולדעתי תנועה שמיימית היא זו"

לאיזו תנועה התכוון הרב כלפון? הסבר מדוע הוא כינה אותה שמיימית.

(6 נקודות)

ב. האדמו"ר מליובאוויטש התנגד לתפיסה שלפיה הקמת המדינה היא התחלת הגאולה. כתוב את שני הנימוקים שלו להתנגדותו.
(6 נקודות)

חלק שני (38 נקודות)

עליך לענות על שתיים מן השאלות 13 – 16 (לכל שאלה 19 נקודות)

הנושא: אני מאמין (נושא חובה)

13. א. מהי הסיבה ע"פ ריה"ל בספר הכוזרי שרצוי שמי שנטה אל המחקר יחפש ויחקור בענייני אמונה?

(7 נקודות)

ב. מה היה מצבם של האנשים בדורו ע"פ דברי החבר מבחינת אמונה תמימה/חוקר?

(6 נקודות)

ג. מי האדם המתאים ע"פ רבי נחמן מברסלב שיכול ללמוד בספרי מחקר?

(6 נקודות)

14. א. " אם תבקשנה כפסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' "

מה לומד הרמח"ל מפסוק זה בהקשר של יראת ה'?

(7 נקודות)

ב. כתוב הוכחה אחת שרבנו בחיי מביא לחיוב מצוות הלבבות מדברי חז"ל

(6 נקודות)

ג. הסבר בלשונך את משל "הכסף השחור", ופרט מהו הנמשל לעניין חובת הלבבות.

(6 נקודות)

15. א. יש לך חבר בכיתה שמאוד אוהב לשמוע ב-youtube שיעורים של רב כלשהו שמלמד שיעורי מוסר בעיקר דרך הפחדות על העונשים שעולם הבא למי שלא ישמור מצוות, האם תשובה כזו מתאימה לדור ע"פ דברי הרב קוק במאמר הדור? כתוב מה הדרך שמתווה הרב קוק לדורנו.

(7 נקודות)

ב. הסבר בלשונך כיצד מסביר האדמו"ר הרב שלום בער שניאורסון את ייחודיות בריאת העולם.

(6 נקודות)

ג. כתוב שני הבדלים בין נבואת משה רבינו לבין התנבאות שאר הנביאים ע"פ הרמב"ם ביג עיקרי אמונה בפירושו למשנה.

(6 נקודות)

16. א. המאמר 'אמונה ובטחון' – חזון אי"ש

1- כנגד איזה תפיסת עולם יוצא החזון אי"ש במאמרו על אמונה ובטחון?

2- מתי ע"פ החזון אי"ש נבחנת מידת בטחונו של האדם ?

(7 נקודות)

ב. כתוב שלוש מתוך חמשת הדרכים בקיום מצוות האמונה ע"פ הרב אליהו דסלר.

(6 נקודות)

ג. מה ראוי לאדם ללמוד בכדי להעריך את כשרונו המיוחד ולהישאר נאמן לקדושת התורה ע"פ
הראי"ה קוק?
(6 נקודות)

חלק שלישי (14 נקודות)

בחלק זה שני נושאים, עליך לבחור בנושא אחד.

בנושא שבחרת עליך לענות על שאלה אחת.

הנושא: אמונה, תרבות ויצירה

אם בחרת בנושא זה, ענה על אחת מן השאלות 17 – 18.

17. איגרת הראי"ה קוק לבית הספר לאמנות "בצלאל"

"המקצוע החשוב הזה, של האמנות היפה, יוכל באמת להביא ברכה ולפתח שערי פרנסה וכלכלה למשפחות רבות מאחינו היושבים על אדמת הקודש."

א. הסבר את הנימוק שמביא הרב קוק בקטע הנ"ל, לטובת הקמת ביי"ס בצלאל.

(7 נקודות)

ב. ציין והסבר עוד שלשה נימוקים שמביא הרב קוק לטובת הקמת בית הספר לאמנות בצלאל.

(7 נקודות)

18. הרב יחיאל יעקב וינברג, שרידי אש חלק ד'

"ידועה האמרה בשם אחד מרבני החסידות לפסוק (שמות כ"ה, ו): "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹכָם"

א. מה למד הרב הירש מה-"אמרה החסידית"?

(7 נקודות)

ב. מה עמדתו של הרב הירש אודות הקשר בין חיי המעשה ובין הדת?

(7 נקודות)

הנושא: החיים והמוות

אם בחרת בנושא זה, ענה על אחת מן השאלות 19 – 20

19. רמח"ל, **דרך ה'**

א. איזה שינוי נגרם ע"י חטא אדם הראשון בבריאה ע"פ הרמח"ל?

(7 נקודות)

ב. מה פועלת הנשמה בגוף בעולם הבא?

(7 נקודות)

20. רמב"ם, **הלכות תשובה**

א. מהי הטעות שמדמים הטיפשים האווילים על תענוגי העולם הבא?

(7 נקודות)

ב. מדוע לא תיאלצו הנביאים את גודלה ויופייה של טובת העולם הבא?

(7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל

אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך